

ному університеті. А було це так. Рівно 50 років тому, на початку грудня 1967 р., проходило засідання партійного комітету університету, де серед інших стояло питання про посаду лаборанта кафедри загальної історії УжДУ, на яку претендував В. Задорожний. Вирішальне слово було за завідувачем кафедри І. Гранчаком. У своєму виступі він наголосив на наявності значного наукового потенціалу випускника історичного факультету (три особисті друковані дослідження у студентських збірниках наукових праць). Після його слів партком прийняв позитивне рішення щодо мого призначення.

Професор І. Гранчак був ініціатором мого вступу до аспірантури. Є його заслуга й у виборі мною тем як кандидатської, так і докторської дисертацій, успішно мною захищених у 1972 та в 1987 рр. на засіданнях учених рад відповідно Львівського та Київського державних університетів. Цікаво, що

першим опонентом моєї докторської дисертації був академік Ф. Шевченко – науковий керівник кандидатської дисертації І. Гранчака.

У своєму інтерв'ю з нагоди 70-річчя від дня народження І. Гранчак сказав, що любов до праці йому привили батьки, і цю любов він проніс через усе життя. «Від батьків я успадкував і повагу до людей, і щире ставлення до них» – з пошаною зауважив він.

Прикладом для мене до сьогодні залишається його працьовитість і педагогічний хист. Іван Михайлович завжди залишиться для мене педагогом високого злету, зразковим учителем і наставником. Його праці, науково-педагогічні концепції та ідеї по сьогодні згадую і застосовую у своїй повсякденній роботі зі студентами, аспірантами та викладачами. Пам'ять про цю незвичайну людину довіку житиме в моєму серці.

Микола Лошак

ІВАН ГРАНЧАК ЯК ПРОРЕКТОР УЖДУ

Коли я прийшов працювати в університет помічником проректора із заочного навчання (1968), Іван Михайлович Гранчак був уже завідувачем кафедри, доктором наук. З приходом до університету нового ректора В. Шульги (1977) ми з одним із співробітників навчальної частини, випускником аспірантури історичного факультету А. Цапівичем, знаючи, що керівник, як правило, підбирає собі нових заступників, вирішили прикинути, кого новий ректор міг би взяти у проректори з навчальної роботи (на той час в університеті таких було два). Я без варіантів назвав тодішнього декана вечірнього факультету Г. Чекрія, а А. Цапівич – І. Гранчака. Ці дві постаті настільки виділялися з-поміж своїх колег, що не помітити цього було неможливо. І хоча у розстановці кадрів не все залежало від керівника, значну роль у цих питаннях відіграв партком, не минуло й року, як проректором було призначено Г. Чекрія, а ще два роки потому (вже за нового ректора) – І. Гранчака.

Ставши проректором, Іван Михайлович очолив науково-методичну раду університету. Згідно з установленим порядком, щороку в університеті проводилися науково-методичні конференції, куди на пленарні засідання з доповідями часто запрошувалися вчені з інших закладів вищої освіти. Того разу на черговому засіданні з доповіддю виступив І. Гранчак. І хоча я на той час працював в університеті вже понад десять років, можу запевнити, що такої доповіді за глибиною та широтою аналізу доти ще не чув. Мені відразу пригадалися слова одного

«класика», який, даючи оцінку геніальному російському письменнику Л. Толстому, написав: *«Какая глыба... Какой материй человечеще?»*. Ці слова повністю можна віднести й на адресу Івана Михайловича.

На підтвердження цього наведу ще й такий приклад. Коли в область прийшов новий перший секретар обкому партії і при відвідуванні університету попросив показати йому документ під назвою «Комплексна система управління якістю підготовки спеціалістів», такого в університеті не виявилось. Тодішній ректор доручив Івану Михайловичу в найкоротший термін підготувати цей документ. Він добре знав, хто найкраще може впоратися з цим завданням! І дійсно: не минуло й місяця, як документ був готовий! А це 7 немалих розділів і десятки підрозділів (273 сторінки). Майже 18 друкованих аркушів! Документ вийшов окремою книгою, і хоча відтоді минуло понад 30 років, науковці та адмінперсонал послуговуються цією книгою дотепер.

Хотілося би згадати ще один епізод, який свідчить про те, що Іван Михайлович не плазував перед *«властьпридержащими»*, а завжди мав свою думку з того чи іншого питання й намагався обґрунтовано відстоювати її. Коли 1984 р. або 1985 р. університет перевіряла комісія Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти УРСР, яку очолював перший заступник міністра, до її складу входив і тодішній начальник відділу, відповідального за комуністичне виховання молоді, О. Стоян (до речі, майбутній голова Федерації профспілок України). Він

зібрав нараду університетських працівників, які відповідали за виховну роботу. Найвищою посадовою особою з боку університету на тій нараді був проректор І. Гранчак, який дозволив собі не погодитися з якоюсь тезою представника комісії. Не виключено, що цей епізод зіграв свою негативну стосовно Івана Михайловича роль при вирішенні Міністерством питання про накладення на керівництво університету стягнення за виявлені недоліки

(казали, що в Сімферопольському університеті за результатами аналогічної перевірки та виявлені подібні недоліки до відповідальності було притягнуто не проректора, а ректора).

Переконаний, що і від звільнення Івана Михайловича з посади проректора, і від його переходу на роботу в інший заклад вищої освіти (з невідомих мені причин) наш університет втратив дуже багато.

СТАТТІ

УДК 930.1 (092) Гранчак: 94 (437) «1918»

ІСТОРИК ІВАН ГРАНЧАК ПРО УТВОРЕННЯ ЧЕХОСЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ 1918 РОКУ

Шніцер І. О. (Ужгород)

У статті висвітлено погляди українського історика Івана Гранчака на процес утворення Чехословацької республіки 1918 р. На думку науковця, поява незалежної Чехословаччини мала великий вплив на політичну обстановку в Центральній Європі, а її становлення відбувалося у складних міжнародних обставинах. Перша Чехословацька республіка створила належні умови для внутрішнього розвитку народів, що в ній проживали. В її діях завжди переважали ідеї демократії, гуманізму, доброзичливості. Автор статті доходить висновку про те, що попри певні упущення та прояви різних ідеологічних впливів, Іван Гранчак виконав велику роботу з вивчення історії першої Чехословацької республіки, а його науково-дослідна робота в 1990-х рр. мала значний вплив на розвиток української богемістики та словакістики.

Ключові слова: Іван Гранчак, історик, Чехословацька республіка, Центральна Європа.

Постановка проблеми. Національно-державне відродження слов'янських народів унаслідок Першої світової війни вже не одне десятиліття привертає увагу вітчизняних істориків. Не є винятком і процес утворення першої Чехословацької республіки (далі ЧСР). 2018 р. виповнюється 100 років від дня заснування спільної держави чехів і словаків, яка хоча й проіснувала неповні двадцять років, але її культурно-політична спадщина мала неабиякий вплив на історію народів Центральної Європи.

Метою даної статті є дослідження поглядів українського історика Івана Гранчака на процес утворення Чехословацької республіки 1918 р.

Аналіз останніх досліджень. І. Гранчак належить до когорти провідних істориків України. Нездарма відомості про його наукову діяльність вміщені в бібліографічних довідниках Академії наук СРСР [3] та Інституту історії України НАН України [5].

Різноманітні аспекти наукової та педагогічної діяльності І. Гранчака досліджували Микола Вегеш [1], Ігор Ліхтей [10], Іван Мандрик, Микола Олашин [11] та інші.

Виклад основного матеріалу. Проблеми іс-

торії Чехословацької республіки міжвоєнного часу входили в коло наукових інтересів І. Гранчака. Розробку зазначеної теми науковцем, на нашу думку, умовно можна поділити на два періоди: радянський та часів незалежності України.

Перший період науково-дослідницької роботи І. Гранчака з вивчення історії Чехословаччини міжвоєнного часу припав на 1950-1970-ті рр., тобто на часи, коли визначальний вплив на розвиток історичної науки в Україні мала марксистсько-ленінська теорія класової боротьби. Вважалося, що саме вона допомагає зрозуміти реальний класовий зміст ідеологічної та політичної боротьби в усіх її формах. Концепції про «затухання» класової боротьби, згладжування соціальних суперечностей, створення суспільства «класового миру», втрату робітничим класом розвинених держав революційності тощо розглядалися в СРСР як «буржуазні», «ревізіоністські», «реформістські» теорії, ворожі марксистсько-ленінізму, і, відповідно, переслідувалися. За таких умов науково-дослідна робота істориків обмежувалася колом бажаних тем для вивчення. В результаті, як вірно підмітив сучасний дослідник С. Віднянський, більшість істориків у 1950-1970-х рр. у своїх